

जून ते ऑगस्ट, २०२२ पर्यंत राज्यातील विविध
जिल्ह्यात अतिवृष्टीमुळे तसेच उद्धवलेल्या
पूरपरिस्थितीमुळे झालेल्या नुकसानीसाठी बाधित
शेतकऱ्यांना वाढीव दराने मदत देण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : सीएलएस-२०२२/प्र.क्र.२९७/म-३
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : २८ सप्टेंबर, २०२२.

- वाचा :** १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०१५/प्र.क्र.४० /म-३, दि.१३.०५.२०१५
२) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्र. सीएलएस-२०२२/प्र.क्र.२५३/म-३, दि.२२.०८.२०२२
३) विभागीय आयुक्त, नाशिक यांचे पत्र क्र.मशा/कार्या-२/टंचाई/२०२२/ज-३, जा.क्र.११९६८,
दि.०२.०९.२०२२.
४) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नै.आ./पुनर्व/म.स./कावि-२४८/२४९,
दि.०५.०९.२०२२ व दि.०५.०९.२०२२.
५) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग समक्रमांक दि.८.९.२०२२
६) विभागीय आयुक्त, नाशिक यांचे पत्र क्र.मशा/कार्या-२/टंचाई/२०२२/ज-३, जा.क्र.१२२८० व
१२६१५, दि.०८.०९.२०२२ व दि.१५.०९.२०२२
७) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नै.आ./पुनर्व/म.स./कावि-२५३/२५४
दि.०९.०९.२०२२ व दि.०९.०९.२०२२.
८) विभागीय आयुक्त, पुणे यांचे पत्र क्र.मह-३/नै.आ./कावि/२३१ व २५३/२०२२,
दि.१४.०९.२०२२ व दि.१४.०९.२०२२

प्रस्तावना:

अतिवृष्टी, पूर व चक्रीवादळ या सारख्या नैसर्गिक आपत्तीमुळे शेतीपिकांचे नुकसान झाल्यास पुढील हंगामामध्ये उपयोगी पडावे याकरिता शेतकऱ्यांना निविष्टा अनुदान (Input subsidy) स्वरूपात एका हंगामात एक वेळेस याप्रमाणे राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून विहित दराने मदत देण्यात येते. तसेच, राज्य आपत्तीप्रतिसाद निधीच्या इतर मान्य बाबींकरिता देखील विहित दराने मदत देण्यात येते. राज्यात जुलै, २०२२ मध्ये झालेल्या अतिवृष्टी व पुरामुळे विविध जिल्ह्यात शेतीपिकांचे नुकसान झालेल्या बाधित शेतकऱ्यांना निविष्टा अनुदान स्वरूपात मदत देण्याबाबत, तसेच इतर नुकसानीकरिता मदत देण्याबाबत दि.१०.०८.२०२२ रोजीच्या मंत्रिमंडळ बैठकीमध्ये घेतलेल्या निर्णयास अनुसरून, शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२२/प्र.क्र.२५३/म-३, दि.२२.०८.२०२२ अन्वये जून ते ऑक्टोबर, २०२२ या कालावधीतील अतिवृष्टी, पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तीमुळे राज्यात विविध जिल्ह्यात होणाऱ्या शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता बाधित शेतकऱ्यांना खालीलप्रमाणे वाढीव दराने निविष्टा अनुदान स्वरूपात मदत प्रदान करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात आली आहे.

अ.क्र.	बाब	प्रचलित दर	मदतीचे वाढीव दर
१.	जिरायत पिकांच्या नुकसानीसाठी	• रु.६८००/- प्रति हेक्टर, २ हेक्टरच्या मर्यादेत	• रु.१३६००/- प्रति हेक्टर, ३ हेक्टरच्या मर्यादेत
२.	बागायत पिकांच्या नुकसानीसाठी	• रु.१३,५००/- प्रति हेक्टर, २ हेक्टरच्या मर्यादेत	• रु.२७,०००/- प्रति हेक्टर, ३ हेक्टरच्या मर्यादेत
३.	बहुवार्षिक पिकांच्या नुकसानीसाठी मदत	• रु.१८०००/- प्रति हेक्टर, २ हेक्टरच्या मर्यादेत	• रु.३६,०००/- प्रति हेक्टर, ३ हेक्टरच्या मर्यादेत

तसेच इतर नुकसानीकरीता शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग दि.११.०८.२०२१ अन्वये ज्या बाबींकरिता वाढीव दराने मदत अनुज्ञेय करण्यात आली होती त्याच दराने या कालावधीसाठी मदत अनुज्ञेय करण्यात आली आहे. उर्वरित बाबींसाठी शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग दि.१३.५.२०१५ अन्वये विहित करण्यात आलेल्या राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या दराने मदत अनुज्ञेय आहे.

जून ते ऑगस्ट, २०२२ या कालावधीत झालेल्या अतिवृष्टीमुळे तसेच राज्यात विविध जिल्ह्यात उद्भवलेल्या पूरपरिस्थितीमुळे सार्वजनिक मालमत्ता/शेतीपिकांच्या नुकसानीसाठी संदर्भ क्र.२ येथील दि.२२.८.२०२२ च्या शासन निर्णयान्वये विहित करण्यात आलेल्या दराने मदत देण्यासाठी आवश्यक असलेले निधी मागणीचे प्रस्ताव सर्व विभागीय आयुक्त यांच्याकडून प्राप्त झाले होते. त्यानुसार बाधित शेतकऱ्यांना शेतीपिकांचे नुकसान व शेतजमिनीचे नुकसान याकरिता मदतीचे वाटप करण्यासाठी एकूण रु.३५०१.७१ कोटी इतका निधी वर नमूद दि.८.९.२०२२ च्या शासन निर्णयान्वये वितरित करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

त्यानंतर विभागीय आयुक्त, नाशिक यांच्या दि.१५.९.२०२२ च्या पत्रान्वये शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता रु.१३४.८६ लक्ष इतक्या जादा रकमेच्या मागणीचा सुधारित प्रस्ताव शासनास प्राप्त झाला आहे. तसेच विभागीय आयुक्त, अमरावती यांच्याकडून दि.०९.०९.२०२२ च्या पत्रान्वये माहे ऑगस्ट या कालावधीतील शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता रु.३१३२०.३५ लक्ष इतक्या रकमेचा निधी मागणीचा प्रस्ताव शासनास प्राप्त झालेला आहे. तसेच विभागीय आयुक्त, पुणे यांच्याकडून दि.१४.९.२०२२ च्या पत्रान्वये शेतजमिनीच्या नुकसानीसाठी रु.२३.७१ लक्ष व शेतीपिकांच्या नुकसानीसाठी रु.२३१.७६ लक्ष इतक्या रकमेचा निधी मागणीचा प्रस्ताव शासनास प्राप्त झाला आहे. त्यानुसार निधी वितरीत करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

जून ते ऑगस्ट, २०२२ या कालावधीत राज्यात झालेल्या अतिवृष्टीमुळे व पूर परिस्थितीमुळे शेतीपिकांच्या व शेतजमिनीच्या नुकसानीसाठी बाधितांना मदत देण्याकरिता राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधी व राज्य शासनाच्या निधीमधून संदर्भाधीन क्र.१ व २ येथील शासन निर्णयान्वये निश्चित केलेल्या दरानुसार शेतीपिके नुकसानीकरिता रु.३३४९३.७९ लक्ष व शेतीपिकांच्या नुकसानीसाठी रु.२३.७१ लक्ष अशा रितीने एकूण रु.३३५१७.५० लक्ष (अक्षरी रुपये तीनशे पस्तीस कोटी सतरा लक्ष पन्नास हजार फक्त)

इतका निधी या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या प्रपत्रात जिल्हा निहाय दर्शविल्याप्रमाणे संबंधित विभागीय आयुक्त यांचेमार्फत जिल्ह्यांना वितरीत करण्यास शासनाची मंजूरी देण्यात येत आहे.

२. या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या प्रपत्रात लेखाशीर्षनिहाय निधी विभागीय आयुक्त यांना कार्यासन म-११ यांनी तात्काळ निधी वितरित करावा.

३. वरील निधी खर्च करताना संदर्भाधीन सर्व शासन निर्णयातील सुचनांचे व निकषांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे. संदर्भाधीन क्र.२ येथील दि.२२.०८.२०२२ च्या शासन निर्णयान्वये मदतीचे वाढीव दर मंजूर करण्यात आले आहेत. त्या वाढीव दरापैकी **राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या (SDRF) संदर्भाधीन क्रमांक १ व २ येथील शासन निर्णयातील दराने** मदत प्रदान करण्यासाठी राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या लेखाशीर्षाखाली वितरित करण्यात आलेला निधी खर्च करण्यात यावा आणि **वाढीव मंजूर दर वजा राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीचे दर यातील फरकाच्या मदतीच्या खर्चाची रक्कम** राज्य शासनाच्या निधीमधून वितरित करण्यात आलेल्या निधीतून भागविण्यात यावा. ज्या प्रयोजनासाठी निधी मंजूर करण्यात आला आहे त्याच प्रयोजनासाठी सदर निधी खर्च करण्यात यावा. ही मदत देताना केंद्र शासनाने चक्रीवादळ, पूर इत्यादी नैसर्गिक आपत्तीकरिता विहित केलेल्या अटी व शर्तीची पूर्तता होत असल्याची खात्री सर्व संबंधितांनी करावी. तसेच राज्य शासनाने घोषित केलेल्या अतिवृष्टी या नैसर्गिक आपत्तीकरिता अतिवृष्टीच्या निकषानुसार मंडळामध्ये २४ तासात ६५ मि.मी.पेक्षा जास्त नोंद झालेली असल्यास आणि त्यामुळे मंडळातील गावामध्ये ३३ टक्केपेक्षा जास्त शेतीपिकांचे नुकसान झालेले असल्यास ही मदत अनुज्ञेय राहिल. त्याप्रमाणे, शेतजमिनीतील गाळ, डोंगराळ शेतजमिनीवरील मातीचा ढिगारा (मलबा) काढणे, मत्स्य शेती दुरुस्ती करणे/ मातीचा थर काढणे/पुर्ववर्त करणे आणि दरड कोसळणे, जमिन खरडणे, खचणे व नदी पात्र/प्रवाह बदलल्यामुळे शेतजमीन वाहून जाणे यामुळे शेतजमीन व इतर नुकसानीसाठी दिली जाणारी मदत केवळ २ हेक्टर मर्यादेपर्यंत जमीन धारण करणाऱ्या शेतकऱ्यांनाच अनुज्ञेय असून या लाभार्थ्यांनी इतर कोणत्याही शासकीय योजनेखाली मदत अथवा अर्थसहाय्य/ अनुदान घेतलेले नसावे. ही मदत देताना दि.८.०९.२०२२ च्या शासन निर्णयान्वये वितरीत केलेला निधी विचारात घेऊन व्दिरुक्ती होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

४. पंचनामे करण्यात आल्यानंतर लाभार्थी निश्चित करण्यात यावेत. या शासन निर्णयान्वये संपूर्ण रक्कम बीम्स प्रणालीवर वितरित करण्यात येत असली तरी, लाभार्थी निश्चित झाल्यानंतर वित्तिय शिस्तीच्या दृष्टीकोनातून संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी प्रत्यक्ष गरजेनुसारच कोषागारातून रक्कम आहरित करून त्यानंतरच रक्कम लाभार्थ्यांच्या थेट बँक खात्यामध्ये ऑनलाईन पद्धतीने हस्तांतरित करण्याबाबत दक्षता घ्यावी. सदर निधी अनावश्यकरित्या कोषागारातून आहरित करून बँक खात्यामध्ये काढून ठेवण्यात येवू नये. या आदेशान्वये मंजूर करण्यात आलेल्या अनुदानाच्या मर्यादेतच खर्च करण्यात यावा. **लाभार्थ्यांना मदत वाटपाची कार्यवाही पुर्ण झाल्यानंतर लाभार्थ्यांची यादी व मदतीचा तपशील जिल्ह्यांच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात यावा.** या सर्व सुचनांची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.

५. सदर निधीतून करण्यात येत असलेल्या खर्चाचे लेखे निधी आहरित करण्यात येणाऱ्या कार्यालयाच्या स्तरावर ठेवण्यात यावे व करण्यात आलेल्या खर्चाचा कोषागार कार्यालये व महालेखापाल कार्यालयाशी त्रैमासिक ताळमेळ घेण्यात यावा. राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून तसेच राज्य शासनाच्या निधीमधून उपलब्ध करून दिलेला उपरोक्त निधी खर्ची पडल्यानंतर तातडीने निधीची उपयोगिता प्रमाणपत्रे संबंधितांकडून प्राप्त करून घेवून एकत्रितरित्या शासनास सादर करण्याची जबाबदारी विभागीय आयुक्त यांची राहिल.

६. वरील प्रयोजनासाठी प्रधान लेखाशीर्ष २२४५ - नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी अर्थसहाय, ०२ पुर चक्रीवादळे इत्यादी अंतर्गत सोबतच्या विवरणपत्रात दर्शविलेल्या लेखाशिर्षाखाली पुर्नविनियोजनाद्वारे उपलब्ध केलेल्या निधीमधून खर्च करण्यात यावा.

७. सदर आदेश, शासन परिपत्रक, वित्त विभाग क्र.अर्थसं-२०२२/प्र.क्र.४३/अर्थ-३, दि.०४.०४.२०२२ अन्वये प्रशासकीय विभागास प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारात विहित अटी व शर्तीची पूर्तता झाल्याची खात्री करून हा निधी वितरीत करण्यात येत आहेत.

८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०२२०९२८१४०७१७२४१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संजय औ. धारूरकर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई
३. विधानमंडळाचे सर्व सन्माननीय सदस्य,
४. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. अपर मुख्य सचिव (वित्त), मंत्रालय, मुंबई,
६. विभागीय आयुक्त, नाशिक, अमरावती व पुणे.
७. सर्व संबंधित जिल्हाधिकारी
८. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
९. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१०. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
११. सर्व संबंधित जिल्हा कोषागार अधिकारी.
१२. मा.मंत्री (मदत व पुनर्वसन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
१३. मा. राज्यमंत्री (मदत व पुनर्वसन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
१४. वित्तिय सल्लागार व सहसचिव, मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५. कार्यासन अधिकारी (म-११/म-३), मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
१६. वित्त विभाग (कार्यासन व्यय-९/अर्थ-६), मंत्रालय, मुंबई
१७. निवड नस्ती (कार्यासन/ म-३).

शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२२/प्र.क्र.२९७/म-३, दि. २८ सप्टेंबर, २०२२ सोबतचे प्रपत्र

जून, जुलै व ऑगस्ट २०२२ मध्ये शेतीपिकांच्या व शेत जमिनीच्या झालेल्या नुकसानीकरिता वितरित करावयाचा लेखाशिर्षनिहाय तपशिल

अ. क्र.	जिल्हा	शेतकरी संख्या	शेतीपिकांचे बाधित क्षेत्र (२ हे.पर्यंत)	निधी		शेतीपिकांचे बाधित क्षेत्र (२ हे. ते ३ हे.)	निधी २२४५ २३०९	एकुण		एकुण शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता वितरित निधी (२२४५ २४५२+२२४५ २३०९) (रु.लाखात)	शेत जमिनीचे बाधित क्षेत्र	वितरित निधी (२२४५ ०२९९) (रु.लाखात)
				२२४५ २४५२	२२४५ २३०९			शेतीपिकांचे बाधित क्षेत्र	निधी (२२४५ २३०९) (रु.लाखात)			
१	अहमदनगर			१३४.८६	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१३४.८६	०.००	०.००
एकुण नाशिक		०	०	१३४.८६	०.००	०	०	०	०	१३४.८६	०.००	०.००
२	अमरावती	५९८३	६३०७.८३	६७७.६१	६७७.६१	२१०२.०७	४५१.६०	८४०९.९०	११२९.२१	१८०६.८२		
३	अकोला	१५३५१	७६५६.५५	५२०.६५	५२०.६५	०.००	०.००	७६५६.५५	५२०.६५	१०४१.३०	०.००	०.००
४	यवतमाळ	६५०१७	६०९२५.२३	४१५०.५५	४१५०.५५	१७५७८.७८	२३९५.७८	७८५०४.०१	६५४६.३३	१०६९६.८८	०.००	०.००
५	बुलडाणा	११८६	२४७.९२	१७.४२	१७.४२	०.००	०.००	२४७.९२	१७.४२	३४.८४	०.००	०.००
६	वाशिम	१५६८५३	११६६१५.३३	७९३६.२२	७९३६.२२	२७०२१.२३	३६७४.८९	१४३६३६.५६	११६११.११	१९५४७.३३	०.००	०.००
एकुण अमरावती		२४४३९०	१९१७५२.८६	१३३०२.४५	१३३०२.४५	४६७०२.०८	६५२२.२७	२३८४५४.९४	१९८२४.७२	३३१२७.१७	०.००	०.००
७	पुणे		०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	८४.८७	१५.०२
८	सातारा	०	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३१.८९	७.४३
९	सांगली	१०१६	५७५.५	३९.६०	३९.६०	०.००	०.००	५७५.५०	३९.६०	७९.२०	३.३५	१.२६
१०	कोल्हापूर	५३१२	७४०.९२	७६.२८	७६.२८	०.००	०.००	७४०.९२	७६.२८	१५२.५६	०.००	०.००
एकुण पुणे		६३२८	१३१६.४२	११५.८८	११५.८८	०.००	०.००	१३१६.४२	११५.८८	२३१.७६	१२०.११	२३.७१
एकुण राज्य		२५०७१८	१९३०६९.२८	१३५५३.१९	१३४१८.३३	४६७०२.०८	६५२२.२७	२३९७७१.३६	१९९४०.६०	३३४९३.७९	१२०.११	२३.७१